

સનાતિ, 21 સપ્ટેમ્બર 2023

ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਬੀ ਪਟੜਾ

ਇਹ ਕਈ ਅਣਹਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛਲ ਅਠ ਸਾਲਾ
ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਰਜਨਾਂ ਭਾਜਪਾ
ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਅੰਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦੇ ਕੇਸ ਬਣੇ
ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਹਨ। ਅਸਲ
ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਮੁੰਹਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ,
ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਅੰਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭੋਗਣ ਦੀ ਵਸਤੂ
ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਘ ਦੇ ਸੰਤ
ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਸਾਧ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ
ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਮਲਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬ੍ਰਿਜ ਭੁਸ਼ਣ
ਸ਼ਰਣ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਂਥਦ ਵੀ ਹੈ, ਨਾਲ
ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲਵਾਨ
ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੜੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉੱਤੇ ਧਰਨਾ
ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ, ਸਾਕਸੀ
ਮਲਿਕ ਤੇ ਬਜ਼ੰਰਗ ਪੁਨੀਆ ਵਰਗੇ ਨਾਮਣੇ ਵਾਲੇ
ਪਹਿਲਵਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ
ਉਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ 22 ਗੋਲਡ
ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 12 ਮੈਡਲ
ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਵੀ
ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੇ 7 ਮੈਡਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦਿਵਾਏ ਸਨ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ ਨੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦੇ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਤੇ ਕੁਝ ਕੋਚਾਂ ਉੱਤੇ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ
ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ
ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ
ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਅਕਤੂਬਰ 2021 'ਚ
ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉੱਥੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ
ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਛੋਗਾਟ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ-ਜਦੋਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੈਮਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਇੱਥੇ ਹੀ
ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20 ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ
ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਕੈਪਾਂ ਵਿੱਚ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ

ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮੀ ਕੈਪਾਂ ਦੇ ਕੋਚਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕੋਚ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਰਤ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਕੈਪ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਖਨਊ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਨੋਸ ਫੋਗਾਟ ਉਸ ਮਹਾਂਵੀਰ ਫੋਗਾਟ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਦੰਗਲ ਫਿਲਮ ਬਣੀ ਸੀ।

ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ
 ਕਿਹਾ ਕਿ-ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ
 ਦਿਨ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲਈ ਕਾਲਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਬੇਟੀਆਂ
 ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੀਆਂ ਤੇ
 ਦੱਸਣਗੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਹ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ।
 ਲੜਾਈ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਸ਼
 ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ
 ਸਾਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
 ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਕੁਸ਼ਤੀ
 ਸੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਬਿਜ ਭੂਸਣ ਸ਼ਰਣ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤੇ
 ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ
ਤੁਰੰਤ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ
ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚੌਣਾਂ
ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਐਫ਼
ਆਈ ਆਰ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਗੇ।
ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ 7 ਖਾਪਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ
ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅੈਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੁਦ
ਪਹਿਲਵਾਨ ਰਹੀ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਬਬੀਤਾ ਫੋਰਾਟ ਨੇ ਵੀ
ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ
ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੁੱਭ ਸ਼ਰਗਾਨ ਹੈ ਕਿ ਅੰਰਤ
ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੈਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿਰੁੱਧ
ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹਕ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ
ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ, ਬੇਟੀ ਪੜਾਓ ਨਾਹਰੇ ਦਾ ਸੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਾਂ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ
ਨੂੰ ਅੰਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਕਰਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼

ਸੰਘਵਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਤੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ

ਪੰਜਾਬ

ਪ੍ਰਿਤਸ਼ਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦੀ/ਫੇਡਰਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸ਼ਰਤੀ-ਬੰਦ ਘੋਲ ਸਰੋਧਿਆਂ ਦੀ ਨੀਂਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਲੁਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਾ ਖਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਭਾਰਤ ਜਮਹੂਰੀ ਢਹਿ-ਦੇਗੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਮਹੂਰੀ ਢਹਿਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਭਾਰਤ ਜਮ੍ਹਾਂਹੀ ਢਹਿ-ਢੇਗੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂਹੀ ਢਹਿਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਵਾ ਖੁਲਾਨ ਬਦਲ-ਬਾਸਤੀ ਅਤੇ ਕਮਲਾਂਤੀ ਪਿਛੁ

ਅਤ ਜਸਹੂਰਾ ਧਤਨ
ਲਈ 2021 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਫਰੀਡਮ

ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਕੌਸ਼ਲ

ਇਹ ਕਈ ਅਣਹਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛਲ ਅਠ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਰਜਨਾਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਅੰਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦੇ ਕੇਸ ਬਣੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਅੰਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਭੋਗਣ ਦੀ ਵਸੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਘ ਦੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੜੇ ਕਈ ਸਾਧ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਮਲਾ ਕੁਸ਼ਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਜ਼ ਭੁਸ਼ਣ ਸਰਣ ਸਿੱਘ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਾਂਸਦ ਵੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉੱਤੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਨੋਸ਼ ਫੋਗਾਟ, ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ ਤੇ ਬਜਰੰਗ ਪੁਨੀਆ ਵਰਗੇ ਨਾਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਪੰਨਾਂ ਦੇ

ਸੰਘਵਾਦੀ/ਫੇਡਰਲਿਜ਼ਮ, ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਈ/ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਘਵਾਦ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਦੇ ਉਤਮ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਜ਼ਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਕ ਕੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਸਵੈ-ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਇੱਕ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ, ਨੀਤੀਆਂ, ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੇ ਵੱਡੇ ਉੱਦਮਾਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਅਧਾਰਤ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਲਈ ਹੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੁਰਜੂਆਜ਼ੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਉੱਪਰ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਜਮਹੂਰੀਅਤ 'ਲੋਕ ਜਮੁਹੂਰੀਅਤ' ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਲੈਜਾਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਸੰਘਵਾਦ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਏਕਾਅਧਿਕਾਰਾਦੀ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਰੁਕਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਾਵਾਂ

ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ-ਇੱਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦਾਈ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਖੀ ਰੂਪ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਘਵਾਦ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਾਜ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ 'ਇੱਕੱਠੇ ਰਹਿਣ' ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵਿਧੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਗੇ ਉਪਰ ਬਲੀ/ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਨਿਰਣਾਇਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੰਭੀਲਦਾਰ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਇਕਸਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖੁਦਾਖਤਿਆਂ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਸੰਖੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਜੋ ਸੰਘਵਾਦੀ ਹੋਣੇ ਵਾਲੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀ

ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦੀ/ਫੇਡਰਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਖੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸ਼ਕਤੀ-ਵੰਡ ਘਰੋਲੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਾਲਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸੰਘਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਾਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਦੋਂ ਡਾ: ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ 1948 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੋਹਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕਤਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀ

ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਭਾਰਤ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਹਿ-ਢੇਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਮਹੂਰੀ ਢਹਿਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਕੁਲੀਨ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ

ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਪਤਨ

ਆਪਣੀ 2021 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਫਰੀਡਮ ਹਾਊਸ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ: 'ਭਾਰਤ, ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਲੋਕਤੰਤਰ, ਸੁਤੰਤਰ ਤੋਂ ਅੰਸ਼ਕ ਸੁਤੰਤਰ ਦਰਜ ਦੱਕ ਛਿੱਗ ਗਿਆ ਹੈ'। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਰੱਖਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਾ ਨੇ ਨਾਰੀਨਿਰਦ ਮੌਦੀ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰ ਨੂੰ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਦੀ ਦੇ ਅਪੀਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਨੇਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸੰਕਚਿਤ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਦਰਜ ਦੱਕ ਛਿੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।

ਧਾਰਲਵਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਉਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ 22 ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 12 ਮੈਡਲ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਲੰਪਿਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੇ 7 ਮੈਡਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦਿਵਾਏ ਸਨ। ਅਦਰ ਜਮੁਹੂਰਾਤ ਅਤੇ ਜਮੁਹੂਰਾਂ ਕਦਰਾ-ਕਮਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਪਵਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਖੱਤਰਾ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੰਮ੍ਹ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 370 ਅਧੀਨ ਮਿਲੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੁਹ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਯਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੱਤਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੱਕੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਖਤਰਾ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਘੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਏਕਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅਥਾਰੀ/ਪੁਰਸ਼ਤਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਲਮ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਅਸਮਾਨ ਵੰਡ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਅਸਹਿਗਲੀਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜ ਚੁਸ ਦ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰੇ ਨੂੰ ਕਮਵਾਰ ਸੌਂਪੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਸੰਪੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਨਸ਼ਾਈਆਂ, ਧਰਮਾਂ, ਬਾਸਾਵਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਕਾਂਥਿਆਵਾਂ ਅਤੇ

ਪਹਿਲਵਾਨ ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ ਨੇ ਕੁਸਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਜ਼ਿਜ਼ ਭੂਸਣ ਤੇ ਕੁਝ ਕੋਚਾਂ ਉੱਤੇ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਵਿਨੇਸ਼ ਫੋਗਾਟ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਸਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਅਕਤੂਬਰ 2021 'ਤੇ ਕਠਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਥ-ਕਾਂਥ ਦਾ ਪਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਕਰਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਐਂਡ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਖਿਆਂ ਅੰਦਰ ਘੇਰੇ 'ਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮਲਾਜ਼ਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਦੱਸ ਅੰਦਰ ਸਾਂਝਾ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਬਖਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਲਾਂਘ ਹੈ।

ਸੰਘਵਾਦ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਚਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ, ਬੋਲੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਧਰਮਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਘਵਾਦ ਸਿਆਸੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਘਵਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਜੋਕ/ਸੰਗਮ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਅਰਧ-ਸੰਘੀ ਢੰਚਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਲਖਣ ਖੇਤਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੂਰਨ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉੱਥੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕੁਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ
ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਲਈ ਸੰਖੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਮਾਡਲ
ਅਪਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ 'ਕੇਂਦਰੀਕਿਤ
ਸੰਘਵਾਦ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ
ਦੀਆਂ ਚੱਗੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੁਰਮਾਂ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਵਰਗੇ

ਸੰਘਵਾਦ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ
ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ
ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ। ਸੰਘਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ
ਨੋਟ ਵਾਚਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਹਾ ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ ਦੋਂ

ਬਾਰਤ ਇੱਕ ਚੋਣਾਵੀ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਧਰਮ
ਨਿਰੱਖ ਗਣਰਾਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ
ਕਾਨੂੰਨਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਕ ਦਾ ਪਾਸਾਂ ਪੰਤੀ

ਮੌਦੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ
ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਗਰਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ
ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਾਸਾਂ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸੰਸਦੀ ਦੀ ਅਤਾਵਾਸੀ ਗੇਨ

ਛੋਗਾਟ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ-ਜਦੋਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੈਮਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20 ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਕੈਪਾਂ ਵਿੱਚ ਯੌਨ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਦਾਤਾਂ ਹਨ ਦੁਨਰਗਿਠਨ ਦ ਵਿਵਕਵ ਵਰਗ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਯੂਨੀਅਨ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ।

ਸੰਘਵਾਦ ਸ਼ਕਤੀ, ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰੀ ਸਮੂਹਾਂ ਤੱਕ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਫਾਇਦਾ ਲਈ ਕਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਮ ਤੇ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤਾ ਇਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਲਈ ਦੂਜੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਘਵਾਦ ਸ਼ਕਤੀ, ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰੀ ਸਮੂਹਾਂ ਤੱਕ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਨਗਰਾਕ ਹ ਅਤੇ ਭੁਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਨ ਸਤਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ। ਮੌਦੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਚੌਣਾਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਗੇ, ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਜੋਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਾਗਰਿਕ ਮੌਦੀ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਨਗਰਾਕ ਹ ਅਤੇ ਭੁਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਨ ਸਤਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ। ਮੌਦੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਚੌਣਾਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸੰਘਰੁੱਹ ਸਾਂਝੇ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਦੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। # ਸੰਪਰਕ : 98550-04500

ਸਿਰੜੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਇਦਰ ਸਿੱਖ ਮੁਰਾਰੀ

ਸਿਰੜੀ ਕੁਂਡੀਕਾਰੀ ਇਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਰੀ

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਕਿਸੋ (ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ) ਦੇ ਘਰ 1895 ਈ. ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਸਰਥੇ ਅਮਾਨਤ ਥਾਂ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਚਾਰਨ ਤੋਂ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੱਸਿਆ ਅਗਰਜਾ ਸਰਬਕਾਰ ਵਲ ਬਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਦਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਏ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਰਬੋ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਦਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵਿਹੁੱਧ ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਦਰਜਨਾਂ ਨੂੰ ਢਾਂਡੀ ਅਤੇ ਸੰਕੰਝਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਾਲ ਕੇਠਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਕਲਕਤਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡਾ ਮਜ਼ਾਦੂਰ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਕਲਕਤਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਉਹ ਮਜ਼ੀਠਾ ਦੇ ਦਾੜਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਗੋਖੂਵਾਲ ਰੂਪੇਸ਼ ਰਿਹਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਪਠਾਨਕੰਟ ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਪਾਨੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ੋਕਾਪੀ ਸ਼ਕਾ ਕਿੱਗਾ। ਜਿਥੇ ਸ਼ੇਖਲ ਦ ਕਸ ਦ ਗੁਣਦ ਤੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਤੋਂ ਕਿਰਤੀ ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਭਕਨਾ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣਾ ਪਿੰਡ ਭਕਨਾ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਇਕ ਕੈਪ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਿਆਰੇ ਪਿੰਸੀਪਲ ਛੀਵੇਲ ਦਾਸ, ਪ੍ਰ. ਬਿਚ ਨਰਾਇਣ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਪਿੰਸੀਪਲ ਛੀਵੇਲ ਦਾਸ, ਪ੍ਰ. ਬਿਚ ਨਰਾਇਣ ਤੇ ਪਿਆਰੇ

ਸਾਰੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜ਼ਿਹਾ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚੋ ਉਠੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅਸਰ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਹਉਂਅਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਣਦੀ ਹੋਈ ਸਮੇਂ ਉਹ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀਦ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਧੋਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਰਹ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕੁਝ ਕਰੋਗੇ ਵੀ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਹੀ ਕਗੀ ਜਾਓਗੇ?’ ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਉਸੇ ਹੀ ਹੈਸਲਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਹੈਸਲਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਕਸੀਸ ਵੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੰਧ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਲਮਕਾਇਆ ਤੇ ਅਡੋਲ ਆਪਣੇ ਪੰਜਿਆਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੋਂ ਥੱਲੇ ਤੱਕ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਢਿੱਡ, ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਲੱਤਾਂ, ਬਾਹਾਂ, ਏਨੀਆਂ

ਸੀ। ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਂਝ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਣ ਇਹਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਡਾਂਗਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਖਾਪੀ ਤੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤੀ। ਅੰਗਲਾਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਜੈਤੌਰ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਨੰਗਲ (ਸਿੰਘ ਬੇਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ) ਜਾ ਕੇ ਸੰਤ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਮੇਲ ਉਠੇਂ ਗਦਰੀ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਭਾਈ ਸੰਤੱਖ ਸਿੰਘ ਧਰਦਿਓ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਚੱਬੇਵਾਲ ਦੇ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਗਾਦਾਰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਚੁੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੇਜਲਾ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜਿਆਣ ਦੇ ਕਤਲ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਹਿਲਕਾ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸੁੰਦ ਤੇ ਈਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿਰੁਵਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਤਲ ਦਾ ਭੇਦ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੁਲਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਆਖਰ ਉਹ ਬੁਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਤਲ ਦਾ ਭੇਦ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ।

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਰਗੀ ਰੂਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੇਖੂਪੁਰਾ ਵਿਚ ਕੋਟ ਸੌਂਧਾ ਦੇ ਕਾਮਹੱਤ ਮੁਹੱਬਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮਾਨ ਦਾ ਭੇਸ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੋਟ ਸੌਂਧਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਰੋਜੇ ਜਾਂ ਕੈਂਦ੍ਰ ਕੋਟ ਕੇ ਕਮਜ਼ੂਰ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਟਾਹਿਲ-ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹਿਫਾਜਤ ਲਈ ਗੁਪਤ

ਛਿੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਹੂ-ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ। ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਾ ਵੱਜੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਪੱਤ ਕੇ ਉਥੋਂ ਹਿੱਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕਦਾ, ਸੁਰਤ ਉਂਝ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵਸਤੇ ਮੇਰੀ ਫੇਰ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭੇਅ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਮੁਹਿਮ ਤਾਂ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਹ ਮੁਹਿਮ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਰ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਕਿ ਨਾ ਜੇ ਖਾਈ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਪਈ ਇਕ ਦਰਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਸਰਾ ਨਾ ਦੇ ਦੋਂਦੀਆਂ। ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪੁੰਜਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਲੱਖੂ ਕੇ ਮੈਂ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਸੰਚਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਅਗੂੜ ਸਿੰਘ 'ਇਨਕਲਾਬ' ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਾਬੇ ਦੂੰਹੂ ਹੋ ਤੁਰਿਆ, ਜੋ ਇਸ ਬਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਪੈਂਣੇ ਤਿੰਨ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥੁੰਦੀ ਸੀ।

'ਤੇਗ' ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੇਗ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਨਾਥ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਰੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ # ਸੰਪਰਕ: 97806 02066

